

Na rokovanie
Národnej rady Slovenskej republiky

I

Podľa čl. 102 ods. 1 písm. o) Ústavy Slovenskej republiky vraciam Národnej rade Slovenskej republiky zákon z 20. júna 2023 o ochrane spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „schválený zákon“).

Navrhujem, aby Národná rada Slovenskej republiky pri opätovnom prerokovaní, schválila zákon so zmenami, ktoré sú uvedené v časti III.

II

A.

Schválený zákon podala na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) vláda Slovenskej republiky (Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky) ako vládny návrh zákona o ochrane spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlač 1584) (ďalej len „vládny návrh zákona“).

Cieľom uvedeného vládneho návrhu zákona podľa všeobecnej časti dôvodovej správy je prijať „novú všeobecnú právnu úpravu v oblasti ochrany spotrebiteľa, ktorá nahradí zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 250/2007 Z. z.“), zákon č. 102/2014 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 299/2019 Z. z. o dohľade a pomoci pri riešení neodôvodnenej geografickej diskriminácie zákazníka na vnútornom trhu a o zmene zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zruší vyhlášku Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 406/2008 Z. z. o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie na posudzovanie podmienok v spotrebiteľských zmluvách v znení neskorších predpisov. Uvedené predpisy z oblasti ochrany spotrebiteľa a súvisiace predpisy v platnom právnom poriadku SR sa tak spoja do jedného právneho predpisu.“.

Na základe pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu schváleného v spoločnej správe výborov národnej rady ako novelizačný bod 14. národná rada pri prerokovaní uvedeného vládneho návrhu zákona schválila ustanovenia (čl. II prvý až tretí bod schváleného zákona), podľa ktorých sa dobré meno, občianska česť a existencia dobrých rodinných vzťahov predpokladajú. Ďalej sa zavádza definícia primeraného zadostučinenia spočívajúceho vždy aspoň v ospravedlnení, ak sa preukáže, že

neoprávnený zásah bol spôsobený zverejnením alebo šírením nepravdivej informácie o fyzickej osobe, a to aj vtedy, ak sa ten, kto sa neoprávneného zásahu dopustil, spoliehal na hodnovernosť zdroja informácie a jej pravdivosť si neoveril.

Z odôvodnenia uvedenej úpravy vyplýva, že dôvodom na jej prijatie je predovšetkým rozhodovacia prax súdov, ktorá podľa predkladateľa nemá oporu v platnom zákone, resp. je v zjavnom rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (článkom 2 – právo na život a článkom 3 – zákaz mučenia).

B.

Podľa čl. 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) sú sloboda prejavu a právo na informácie zaručené.

Podľa čl. 26 ods. 4 ústavy slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

Podľa čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ozn. č. 209/1992 Zb.) (ďalej len „dohovor“) má každý právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice.

Podľa čl. 10 ods. 2 dohovoru môže výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.

Esenciou liberálnej demokracie je garancia slobody prejavu, ktorá prináleží každému z nás, patrí politikom, občianskej spoločnosti aj médiám, ktoré svojou činnosťou zabezpečujú nikdy nekončiaci diskurz potrebný pre rozvoj demokracie, a to aj o politických témach.

Modernita a technologický pokrok priniesli so sebou rozmach informačných kanálov a aj kvantitu šírených informácií. Rovnako nás sprevádza fenomén prenosu verejnej debaty do médií najrôznejšieho druhu a na online platformy. Prostredníctvom médií prebieha politická diskusia, politická kampaň, je to práve priestor médií, kde prebieha najdôležitejšia diskusia o verejných záležitostiach, médiá informujú spoločnosť vo veciach verejného záujmu.

Sloboda prejavu teda vytvára možnosť a priestor pre každého vyjadrovať sa k veciam verejného záujmu. Sloboda prejavu nevyžaduje podrobnejšiu zákonnú úpravu. Takáto úprava sa vyžaduje len v súvislosti s obmedzením slobody prejavu v prospech iného, rovnako dôležitého a ústavou chráneného záujmu, napr. ochrany osobnosti. Delikátnosť stretu slobody prejavu a ochrany osobnosti vzhľadom na informačnú dobu, ktorú žijeme, bola a je predmetom a dôležitou súčasťou judikatúry súdnych orgánov ochrany ľudských práv a základných slobôd. Štandardy ochrany a spôsob vyvažovania stretu týchto ústavných hodnôt sú pomerne vykryštalizované, ustálené a dobre aplikovateľné.

Rámec obmedzenia slobody prejavu je tak stanovený ústavou, dohovorom a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky. Súčasťou slobody prejavu je v tomto ponímaní aj právo na omyl. Preto sloboda prejavu umožňuje vysloviť názor, ktorý nemusí byť správny, pravdivý alebo súhrnný. Právo na omyl je významným aspektom slobody prejavu, pretože legitimizuje zmenu názoru. V tejto súvislosti je potrebné rozlišovať, či tak bolo urobené vedome alebo nevedome na základe mylných predstáv alebo nesprávneho či nedostatočného poznania.

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) sa zaoberá aj uplatňovaním zodpovednosti za zneužitie slobody prejavu. V prípade *Lionarakis v. Grécko* (rozsudok č. 1131/05 z 5. 7. 2007) Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že novinár a moderátor vysielania v priamom prenose nemôže znášať rovnakú mieru zodpovednosti ako osoba, ktorá v priamom prenose vyslovila poznámky, ktoré možno boli kontroverzné, útočné alebo urážlivé. Čo sa týka politicky exponovaných osôb Ústavný súd Slovenskej republiky dokonca judikoval, že pri uplatnení slobody prejavu a informovaní o osobách v exponovanej verejnej funkcii (napr. predseda vlády) môžu byť predmetom ochrany osobnosti snád' len zjavné, nominálne nepravdy typu, že nemá skončený istý stupeň vzdelania a pod. (uznesenie sp. zn. II. ÚS 191/2015 z 26. marca 2015).

Podstatnou súčasťou medzinárodnej ochrany slobody prejavu sú procesné záruky. Ich základom je úprava dôkazného bremena pri uplatňovaní zodpovednosti za zneužitie slobody prejavu. V tomto prípade je potrebné rozlišovať medzi skutkovými tvrdeniami (faktmi) a hodnotiacim úsudkom. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiaceho úsudku dôkazy nepripúšťa (*Lingens v. Rakúsko*, rozsudok ESLP č. 9815/82 z 8. 7. 1986).

Skutkové tvrdením sa vyslovuje fakt, ktorý objektívne a preukázateľne existuje nezávisle od toho, kto prejav vo forme skutkového tvrdenia urobil. Hodnotiacim úsudkom sa prejavuje názor, resp. vyslovuje sa myšlienka. Názor predstavuje osobný postoj držiteľa slobody prejavu k faktom. Požiadavku dokázať pravdivosť hodnotiaceho úsudku nie je možné splniť a táto požiadavka porušuje slobodu vlastného názoru, ktorá je základnou zložkou práva zaručeného dohovorom (*Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francúzsko*, rozsudok Veľkej komory ESLP č. 21279/02 a č. 36448/02 z 22. 10. 2007).

Ústavný súd Slovenskej republiky doktrínu skutkových tvrdení a hodnotiacich úsudkov prevzal do svojich rozhodnutí.

C.

Schválené doplnenie § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa týka neoprávneného zásahu spôsobeného zverejnením alebo šírením nepravdivej informácie o fyzickej osobe tým, že sa ten, kto sa neoprávneného zásahu dopustil spoliehal na hodnovernosť zdroja informácie a jej pravdivosť si neoveril.

Z uvedeného vyplýva, že sa táto úprava týka všetkých osôb, ktoré zverejňujú informácie, ktoré môžu byť o. i. v statusoch, videách alebo komentároch na sociálnych sieťach.

Schválená právna úprava nezohľadňuje zvýšenú ochranu či už obsahu prejavu alebo určitých subjektov. Postihuje bez rozdielu tzv. dezinformácie, ale aj spravodajské informácie, dopadá na prácu novinárov a komentátorov, ktorí preberajú a komentujú vyjadrenia, výroky a názory tretích osôb, často verejne činných a exponovaných osôb. V tejto súvislosti upozorňujem na zníženú mieru voľnej úvahy štátu pri obmedzovaní slobody prejavu.

Za ďalšie schválené znenie výslovne neguje ustálené a na ochranu osobnosti aplikované súdne inštrumentárium vyvažovania a skúmania podmienok uprednostnenia slobody prejavu alebo ochrany osobnosti pri ich strete tým, že právna úprava predpokladá dobré meno, občiansku česť a existenciu dobrých rodinných vzťahov, hoc tieto atribúty je potrebné vždy individuálne skúmať vzhľadom na konkrétne okolnosti stretu slobody prejavu a ochrany osobnosti v jednotlivých prípadoch [judikatúra skúma (1) či česť a dobré meno majú byť chránené v zmysle čl. 19 ústavy a čl. 10 dohovoru, (2) či došlo k zásahu do cti alebo dobrého mena (3) či uvedený zásah mal zákonný základ a ďalej (4) O KOM, KTO, ČO, KDE, KEDY a AKO hovorí, pričom na základe odpovedí na dané otázky možno zistiť, či zásah bol proporcionálny; porov. rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veciach II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, II. ÚS 307/2014 alebo II. ÚS 191/2015].

Znenie schváleného ustanovenia navyše nie je presné a jasné, spája viacero vecí, ktoré je potrebné pri ochrane slobody prejavu a ochrane osobnosti vnímať oddelene. Zároveň v schválenej právnej úprave absentuje aj taký základ, ako je definovanie pojmov dôležitých pre aplikáciu nového ustanovenia.

Som presvedčená, že nedostatky znenia tohto ustanovenia môžu spôsobiť závažné výkladové a praktické problémy pri jeho uplatňovaní. Navyše zasahovať do ustáleného a v praxi bez výhrad aplikovateľného stavu ochrany osobnosti pri uplatňovaní slobody prejavu poslancovým návrhom v II. čítaní bez predchádzajúcej odbornej diskusie a analýz, a to počas volebnej kampane tesne pred parlamentnými voľbami, považujem za

nepremyslené, nezodpovedné a pre slobodnú spoločnosť a kontrolu výkonu verejnej moci občianskou spoločnosťou nebezpečné.

Vzhľadom na vyššie uvedené som presvedčená, že schválená právna úprava v čl. II v bodoch jedna až tri schváleného zákona nie je v súlade s čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru.

III

V nadväznosti na pripomienky uvedené v časti II navrhujem, aby národná rada pri opätovnom prerokovaní zákon schválila s týmito zmenami:

V čl. II schváleného zákona sa vypúšťa prvý až tretí bod.

Ostatné body čl. II schváleného zákona sa primerane prečísľujú.

Bratislava 10. júla 2023